

MINISTERIET

SLOTS- OG KULTURSTYRELSEN

SKORSTENE OG ILDSTEDER

FAGLIGE RETNINGSLINJER FOR BYGGESAGER OM
RESTAURERING OG RETABLERING AF SKORSTENE OG
ILDSTEDER

INDHOLD

INTRODUKTION	3
SLOTS- OG KULTURSTYRELSENS PRAKSIS	4
Praksis.....	4
Støttemuligheder.....	5
ANSØGNINGENS INDHOLD	6
Fuldmagt.....	6
Budgetskema.....	7
SAGSBEHANDLINGEN	8
FAGLIG BAGGRUNDSVIDEN	10
Historisk perspektiv.....	10
Opbygning af en skorsten og betegnelser.....	10
Typer af opvarmningskilder og opbygning.....	12
Overfladebehandling af skorstenspiber.....	14
Typiske skader.....	14
Restaurering af en skorsten	14
Ommuring og retablering af en skorsten.....	14
Restaurering af ovne og støbejernskomfurer.....	15
PRINCIPIELLE AFGØRELSE OG UDTALELSER	16
EKSEMPLER PÅ BETINGELSER	17
KILDER	18
LÆSEVEJLEDNING	19

Udgivet af

Slots- og Kulturstyrelsen, Center for Kulturarv, Fredede Bygninger

Redaktion

Lisa Marie Gerdes, Luna Dyre, Eva Sievert Asmussen, Slots- og Kulturstyrelsen

Tegninger

Rasmus Wieleman, Tegnestuen W

Forsidebillede

Slots- og Kulturstyrelsen

Publiceret december 2020

ISBN: 978-87-93942-18-9 (pdf)

EAN: 9788793942189

1

INTRODUKTION

Slots- og Kulturstyrelsens bygningsfredningsmyndighed har udarbejdet en række faglige retningslinjer for behandling af byggesager på de fredede bygninger i Danmark.

I retningslinjerne har vi nedskrevet vores praksis for at sikre en ensartet og gennemsigtig forvaltning.

Vi har udarbejdet de faglige retningslinjer som et værktøj til sagsbehandling for styrelsens medarbejdere.

De faglige retningslinjer henvender sig endvidere til fagfolk, myndigheder, ejere og andre særligt interesserede.

HER KAN DU LÆSE MERE

Læsevejledning til de faglige retningslinjer findes bagerst i dokumentet.

Mere information om bygningsbevaring og restaurering kan findes i Slots- og Kulturstyrelsens informationsblade om restaurering og bygningsbevaring.

De faglige retningslinjer for behandling af sager om skorstene og ildsteder kan desuden med fordel læses i sammenhæng med de faglige retningslinjer vedrørende ombygning af traditionelle bygninger, murværk og køkkener.

HENVISNING

Find bygningsfredningsloven på retsinformation.dk

Find Slots- og Kulturstyrelsens informationsblade på slks.dk

Find flere faglige retningslinjer på slks.dk

- Ombygning af traditionelle bygninger
- Murværk
- Køkkener

2

SLOTS- OG KULTURSTYRELSENS PRAKSIS

Slots- og Kulturstyrelsens praksis er baseret på faglig viden om arkitektur, bygningskultur, byggeteknik og kulturhistorie. Desuden kan vores praksis være bestemt af udtalelser fra Det Særlige Bygningssyn og principielle afgørelser fra Kulturministeriets departement. Endelig er vores praksis baseret på erfaringer fra fredningsgennemgangen 2010-2016.

Efter forvaltningsretten træffer vi altid afgørelse efter en konkret vurdering af den enkelte ansøgning.

PRAKSIS

Slots- og Kulturstyrelsens generelle praksis for behandling af sager om skorstene og ildsteder i de fredede bygninger er følgende:

Oprindelige skorstene, køkken- og bryggersildsteder skal som udgangspunkt opretholdes og må ikke fjernes, da disse bygningsselementer udgør en væsentlig del af en bygningens hovedstruktur og besidder væsentlige kulturhistoriske værdier samt i nogle tilfælde også særlig arkitektonisk værdi.

Vi giver som udgangspunkt tilladelse til retablering af oprindelige skorstene og ildsteder.

Vi giver som udgangspunkt tilladelse til nedrivning af ikke-oprindelige skorstenspiber uden egenværdi.

Slots- og Kulturstyrelsen meddeler ofte tilladelse til restaurering og ommuring af skorstene og ildsteder, hvis der er et dokumenteret behov. Ved ansøgning om nedtagning eller ommuring af ikke-oprindelige skorstene eller skorstene uden egenværdi, behøver skorstenen ikke at være nedslidt.

En tilladelse til restaurering, ommuring og retablering af skorstene og ildsteder er som udgangspunkt betinget af, at indgrebet foretages med materialer og metoder, der passer til bygningens type og alder. Udskiftning af mursten skal som udgangspunkt ske med hårdtbrændte mursten, og skorstenspiben kan tillades fuget med mørtel med tilslag af cement (ikke en ren cementmørtel).

Overfladebehandling og farvesætning af skorstenspiber skal typisk være baseret på viden om de oprindelige forhold.

Styrelsen kan, jf. bygningsfredningslovens § 10, stk. 2, stille supplerende krav i en afgørelse med det formål at styrke fredningsværdierne. F.eks. kan det være en betingelse, at skorstene og skorstenspiber retableres.

ORDFORKLARING

Egenværdi er et begreb, der bruges til at betegne den enkelte bygningsdels selvstændige arkitektoniske og kulturhistoriske værdi samt materialemæssige kvalitet.

HENVISNING

Find bygningsfredningsloven på retsinformation.dk

Læs mere om fredningsværdier i kapitlet om [sagsbehandlingen](#) under afsnittet fredningsværdier.

Restaurering af ovne og komfurer skal som udgangspunkt udføres af en ovnsætter.

STØTTEMULIGHEDER

Slots- og Kulturstyrelsen kan give støtte til restaurering, ommuring og retablering af oprindelige skorstene og ildsteder eller skorstene og ildsteder med stor egenverdi, såfremt arbejderne understøtter, opretholder, udbygger eller retablerer de bærende fredningsværdier.

For at komme i betragtning til støtte må bygningsarbejderne ikke være igangsat.

3

ANSØGNINGENS INDHOLD

Dette kapitel redegør for, hvad en ansøgning typisk skal indeholde, for at sagen er tilstrækkeligt oplyst og kan behandles af Slots- og Kulturstyrelsen.

Slots- og Kulturstyrelsen forholder sig til, om ansøgningsmaterialet indeholder de nødvendige oplysninger, for at vi kan træffe afgørelse i sagen. Hvis vi vurderer, at der kun mangler få oplysninger, vil vi typisk anmode om supplerende materiale. Hvis vi vurderer, at en større del af ansøgningsmaterialet mangler, giver vi typisk afslag på uoplyst grundlag. Ansøger er i de tilfælde nødt til at indsende en ny, fuldt oplyst ansøgning.

HVAD SKAL ANSØGNINGEN INDEHOLDE?

Ansøgning om	Indhold
Restaurering/ommuring af en skorstenspipe	- Beskrivelse af eksisterende forhold (foto og tekst) - Detailtegningsmateriale af ønskede fremtidige forhold - Redegørelse for mørtel- og stentype - Redegørelse for overfladebehandling og farvesætning - Opmålingstegninger af eksisterende forhold.
Retablering af en skorsten eller et ildsted	- Beskrivelse af eksisterende forhold (foto og tekst) - Historisk belæg for retableringen (fotos/tegninger/tekst) - Detailtegningsmateriale af ønskede fremtidige forhold - Redegørelser for mørtel- og stentype - Redegørelse for overfladebehandling og farvesætning
Nedrivning af en skorsten eller et ildsted	Dokumentation for, at skorstenen/ildstedet ikke er oprindeligt

FULDMAGT

Hvis ansøgeren ikke er ejer af bygningen jf. Tingbogen, skal der vedlægges en gyldig fuldmagt fra bygningens ejer.

Ved fredede bygninger, der er opdelt i ejerlejligheder betyder det, at der skal foreligge en fuldmagt fra ejerforeningen.

Det skal fremgå af fuldmagten, hvem der udsteder fuldmagten, og hvem fuldmagten er udstedt til. Fuldmagten skal være dateret. Det skal klart fremgå, hvilke bygningsarbejder, fuldmagten gælder.

Fuldmagten skal være udstedt til den person eller virksomhed, der søger om tilladelse til at udføre bygningsarbejder på den fredede bygning.

BUDGETSKEMA

Man ansøger om tilskud ved at vedlægge et udfyldt budgetskema til ansøgningen.

Budgetskemaet skal indeholde stamoplysninger om den fredede bygning samt oplysninger om bygningens ejer. Budgetskemaet skal også indeholde oplysninger og prisoverslag over de forventede omkostninger ved bygningsarbejderne. Ofte vil der forekomme bygningsarbejder, som ikke er støtteberettigede, og det er derfor vigtigt at opliste de forskellige udgifter separat.

HENVISNING

Find Slots- og Kulturstyrelsens budgetskema på slks.dk

4

SAGSBEHANDLINGEN

Dette kapitel beskriver en række parametre, som Slots- og Kulturstyrelsen vurderer og opvejer til at træffe en afgørelse i den enkelte sag.

FREDNINGSVÆRDIER OG SIGNIFIKANS

I behandlingen af byggesager, foretager Slots- og Kulturstyrelsen først en vurdering af bygningens bærende fredningsværdier og en vurdering af bygningens signifikans.

Bærende fredningsværdier

Vi vurderer, om de ansøgte arbejder understøtter og opretholder bygningens bærende fredningsværdier.

Der kan f.eks. knytte sig bærende fredningsværdier til oprindelige skorstene og ildsteder i en bygning, deres udformning, placering og materialeholdning.

FREDNINGSVÆRDIER KORT FORTALT

De bærende fredningsværdier er summen af en bygningens arkitektoniske, kulturhistoriske og miljømæssige værdier. De bærende fredningsværdier udgør bygningens særlige og umistelige værdier. De bærende fredningsværdier skal være synlige og håndgribelige bygningselementer.

Signifikans

Herudover vurderer Slots- og Kulturstyrelsen bygningens signifikans. Generelt vil en høj signifikans medføre en forholdsvis restriktiv forvaltning. Bygninger med en lav signifikans vil typisk medføre en mindre restriktiv forvaltning.

Vurderingen af bygningens signifikans sker på baggrund af en vurdering af:

- Bygningens autenticitet
 - Bygningens integritet
-

SIGNIFIKANS KORT FORTALT

Signifikans er et udtryk for bygningens betydning set i forhold til andre fredede bygninger af samme type. Signifikans vurderes ud fra sjældenhed, kvalitet og bevaringstilstand.

SKORSTENEN/ILDSTEDETS TILSTAND

Ved restaurering/ommuring af en skorsten/et ildsted vurderer Slots- og Kulturstyrelsen, om det er dokumenteret, at skorstenen/ildstedet er nedslidt eller skadet.

ORDFORKLARING

Autenticitet er et udtryk for bygningens ægthed. Både oprindelige og senere tilkomne bygningsdele indgår i vurderingen af bygningens autenticitet.

Integritet er et udtryk for, hvor helstøbt bygningen fremstår i sig selv og i forhold til omgivelserne.

SKORSTENEN/ILDSTEDETS UDFORMNING

Ved restaurering/ommuring/reetablering af ny skorsten/ildsted vurderer Slots- og Kulturstyrelsen, om projektet er udformet med afsæt i eksisterende/oprindelige forhold. Vi kigger i den forbindelse på forbandt, eventuelle fremspring, udkragninger og andre dekorative elementer.

MATERIALEVALG

Slots- og Kulturstyrelsen vurderer, om de valgte mursten understøtter bygningens udtryk. Valget af nye mursten til skorstenen/ildstedet vurderes på baggrund af bygningens type og alder samt det indsendte materiale vedr. de eksisterende mursten og evt. historiske tegninger/fotos. Vi kigger på både murstenenes bearbejdning, farve, brænding og styrke.

Styrelsen vurderer, om den ønskede mørtel har de tekniske egenskaber, som harmonerer med bygningens øvrige materialeholdning. Der tages højde for, at skorstenen, og særligt skorstenspiben, er en udsat bygningsdel.

OVERFLADEBEHANDLING OG FARVESÆTNING

Slots- og Kulturstyrelsen vurderer, om valget af overfladebehandling og farvesætning harmonerer med bygningens udtryk, herunder vurderes pudstypens sammensætning.

PLACERING

Ved reetablering af en skorsten/et ildsted vurderer Slots- og Kulturstyrelsen, om placeringen er bygningshistorisk begrundet.

5

FAGLIG BAGGRUNDSVIDEN

Formålet med dette kapitel er at introducere læseren til væsentlige dele af den faglige baggrundsviden, som ligger til grund for Slots- og Kulturstyrelsens behandling af byggesager om restaurering, ommuring og retablering af skorstene og ildsteder.

Yderligere baggrundsviden kan findes i Slots- og Kulturstyrelsens informationsblade.

HISTORISK PERSPEKTIV

Historisk var ildstedet, hvor madlavningen foregik, husets hjerte. I oldtidens og vikingetidens langhuse var beboelsen centreret omkring den stenlagte ildplads – arnen - her tilberedte man maden, og her sov man.

Husene havde ikke skorstene, som vi forstår dem i dag. I stedet var der blot et lyrehul i taget, hvor røgen fra bålet kunne slippe ud. Lyrehullet fungerede ofte også som den eneste vinduesåbning.

Egentlige skorstene kom til Danmark i løbet af middelalderen. Frem til 1600-tallet blev røgen ofte blot ført fra ildstedet til tagrummet, hvorefter røgen måtte sive ud gennem taget eller gennem huller ved gavlen. Det kan iagttages i nogle af de ældre bevarede huse, f.eks. bulhuset Ørby 20 i nærheden af Haderslev, hvor de bevarede dele af det oprindelige tagværk er meget sodsværtede. I løbet af 1600-tallet blev det mere udbredt med skorstenspiber over taget.

Ildstedet og skorstenenes betydning for bygningernes disponering gjorde sig gældende helt frem til centralvarmen blev udbredt i første halvdel af 1900-tallet. Bygningerne blev varmet op med brændeovne og kakkelovne, som krævede en skorsten for at lede røgen væk. Jo større hus, jo flere skorstene var nødvendige for at alle beboelsesrum kunne opvarmes.

I helt små huse kunne man klare sig med varmen fra køkkenildstedet og måske en bilæggerovn, og huset havde derfor kun én skorsten. I større huse var det nødvendigt med decentral opvarmning, og huset havde derfor flere skorstene.

Ildsteder og skorstene udgør derfor væsentlige elementer i en bygnings hovedstruktur.

I løbet af årene, da vores kilder til opvarmning og muligheder for tilberedelse af føde løbende er blevet flere, er mange af de traditionelle ildsteder - og også en del skorstene - blevet nedlagt. Dog findes der stadig en del bevarede køkkenildsteder med ildstedskapper og mange bevarede skorstenspiber.

OPBYGNING AF EN SKORSTEN OG BETEGNELSER

En skorsten er opbygget af en eller flere røgkanaler, der hver især er forbundet til et ildsted, hvorfra røgen skal føres væk. Røgkanalerne er omsluttet af murværk, der går fra bunden af bygningen og op over tagfladen. Murværket er

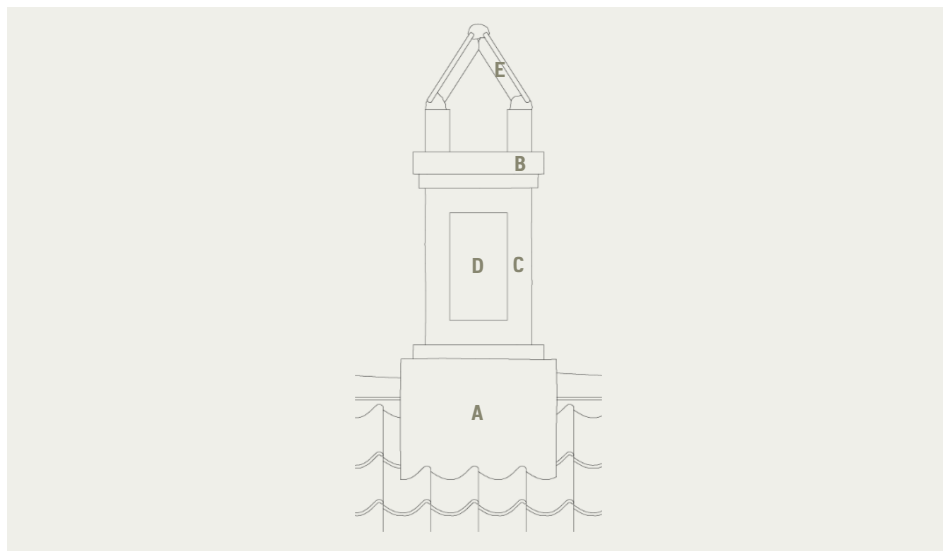
REFERENCE

Bulhuset på Ørby 20 ved Haderslev. Fredningen omfatter det fritliggende stuehus (midten af 1600-tallet), vestlængen i bulkonstruktion (1641, flyttet i 1860) og østlængen i bulkonstruktion (1654, siden delvis omsat i grundmur). Fredet 1994.

ORDFORKLARING

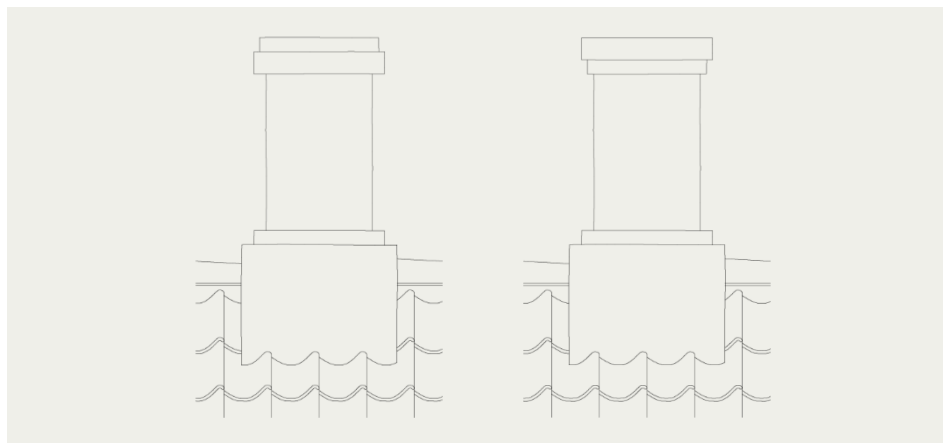
En bilæggerovn er en ovntype, som har indfyring fra et naborum: Ovnen var ofte placeret i væggen mellem køkken og opholdsrum, og havde således indfyring fra køkkenilden.

typisk forsynet med renselemme, hvorigennem skorstensfejereren kan syne og vedligeholde skorstenen. I åbne ildsteder kan der være indsat et spjæld for at mindske træk fra skorstenen, når ildstedet ikke er i brug.

Principtegning af en skorstenspibe med A: sokkel, B: udkragning, C: skaft, D: blænding og E: overdækning.

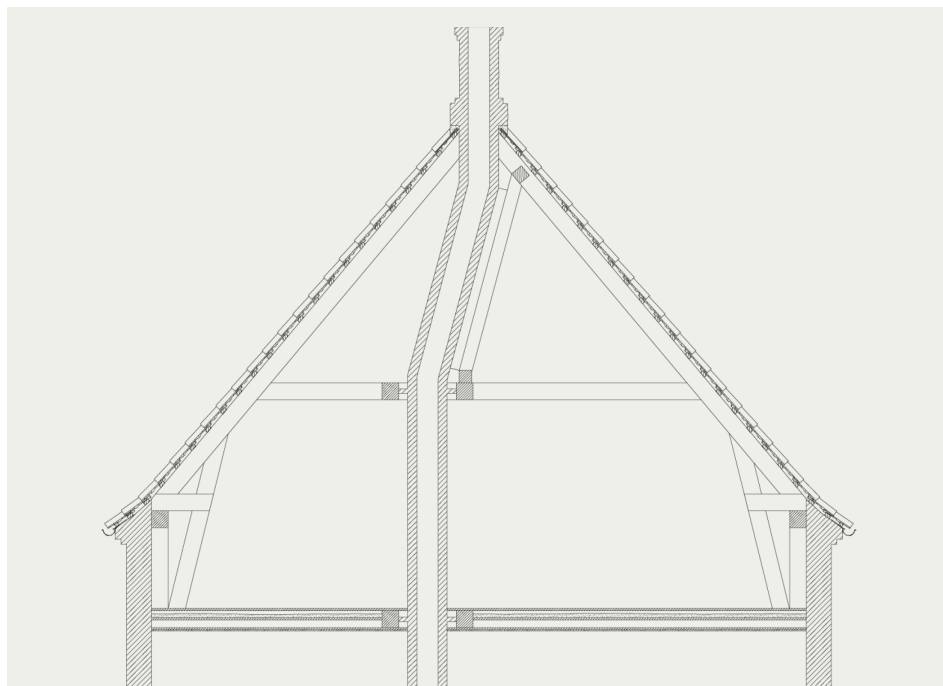
Den del af skorstenen, der stikker over taget, kaldes skorstenspiben. Skorstenspiben er typisk udformet med en sokkel, et skaft og en gesims. Soklen kan være udformet med udkragninger. Skaftet kan være udformet med blændinger og udkragede murfelter (kaldet spejl). Gesimsen kan ligeledes være udformet med udkragninger som enten en tragtgesims eller en spidsgesims. Hele skorstenspiben kan have et lille tag eller en anden form for overdækning.

Principtegning af hhv. en skorstenspibe med spidsgesims og en skorstenspibe med tragtgesims.

Skorstenen kan være placeret i tagfladen, i rygningen og mod gavlen. Soklen har både til formål at skabe en udkragning, som tagmaterialet kan mures ind i, og en større afstand mellem den varme røg og et evt. brandbart tagmateriale (strå). Soklen afsluttes typisk et par skifter over inddækningen. Inddækningen kan være udformet som en musetrappe, hvis skorstenspiben sidder i tagfladen.

Principtegning af en trukket skorsten.

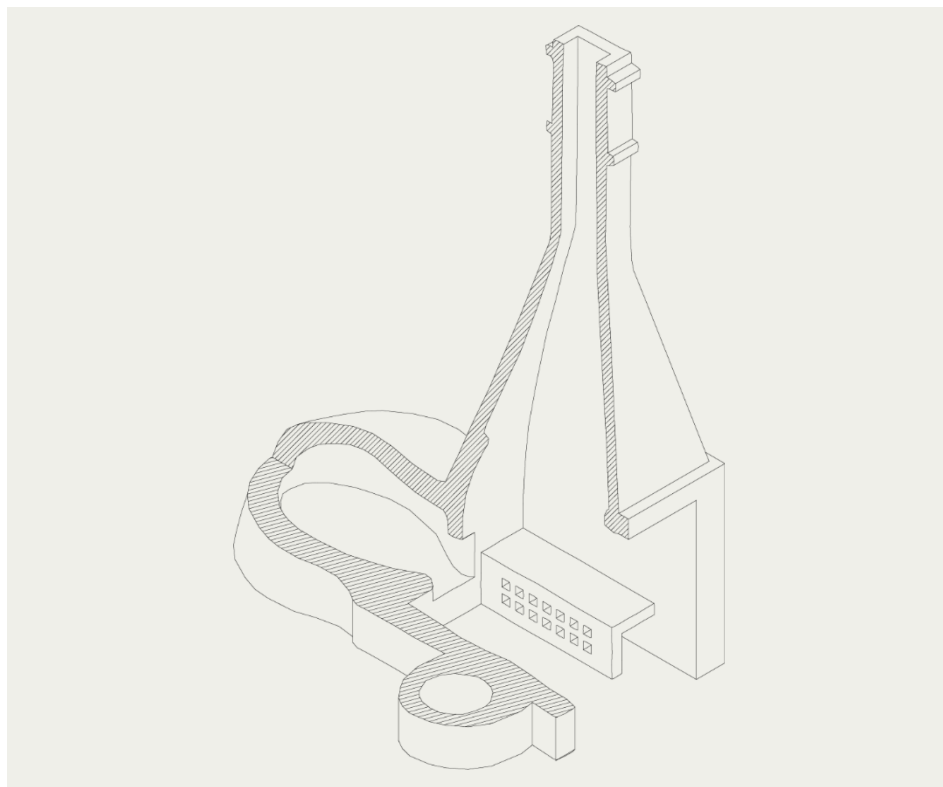
TYPER AF OPVARMNINGSKILDER OG OPBYGNING

Før centralvarmen kom varmen fra åbne eller lukkede ildsteder.

Åbne ildsteder

Et åbent køkken- eller bryggersildsted er omsluttet af en kappe, der hviler af på et muret stik eller på en overligger, kaldet en ildstedshammer. Kappen leder

Eksempel på et køkken-/bryggersildsted med ildebænk, bageovn og gruekedel. Efter forlæg af Leif Topsøe-Jensen.

røgen op i skorstenen, som er forbundet til ildstedet. Ildstedshammeren kan være udformet i tømmer eller jern og hviler typisk på fremkragede sten eller, hvor ildstedet har to åbne sider, på en søjle af enten murværk eller jern.

Et åbent køkkenildsted i et landhus består typisk af en ildbænk, en gruekedel og en bageovn. På ildbænken brændte et bål, hvor gryderne stod på eller hang over. Grukedelen blev brugt til at brygge i eller opvarme vand. Bageovnen blev, som navnet antyder, anvendt til brødbagning.

I Østdanmark har der været tradition for at samle alle funktioner under den samme kappe, mens man i Vestdanmark havde tradition for to separate kapper tilkoblet hver deres skorsten med hhv. ildbænk i den ene (køkkenildsted) og bageovn og gruekedel i den anden (bryggersildsted). I etageejendomme har køkkenildstedet typisk kun bestået af en ildbænk.

Eksempel på landhus med køkkenildsted (A) med bilæggerovn (B) og bageovn (C) med gruekedel (D). Gård fra Olde på Ærø med traditionelle funktioner og placeringer, opmålt af professor R. Mejborg i 1887. Efter forlæg fra Danske Bøndergaarde (Zangenberg, 1925).

En kamin er en kilde til opvarmning af et rum, og den har kun den ene funktion.

Lukkede ildsteder

Lukkede ildsteder er fællesbetegnelsen for alle de forskellige typer ovne og komfurer.

De tidligste ovne var bilæggerovne. En bilæggerovn har indfyring fra et andet rum end det rum, bilæggerovnen står i, som regel fra køkkenildstedet. De tidligste bilæggerovne var murede. Fra ca. 1600 blev jernovne mere udbredte. En lille jernbilæggerovn kunne være tilstrækkelig til at opvarme et mindre hus.

Ordet kakkelovn har sin oprindelige i de murede bilæggerovne, som man begyndte at beklæde med først pottetakler, og siden glaserede keramiske kakler, som vi kender dem i dag.

Kakkelovne er opbygget af eller beklædt med keramiske kakler.

Vindovne er fællesbetegnelsen for de ovne, som fyres fra det rum som skal opvarmes. Ovnen kan lukkes, og med et spjæld reguleres lufttilstrømningen og derved forbrændingshastigheden og temperaturen. En vindovn er udført af jern, men der findes også en del gamle kakkelovne, der er murede og beklædt med

ofte glaserede kakler. Da en vind- og kakkellovn kan lukkes fra fyringsstedet, gav deres udformning mulighed for, at flere ovne på f.eks. forskellige etager kunne forbindes til den samme røgkanal.

Et køkkenkomfur fungerer på samme måde som en vindovn. Forskellen er blot, at komfuret foroven kan åbnes op, og at man, ved hjælp af løse jernringe, kan regulere åbningens størrelse, så man kan stille forskellige størrelser gryder direkte over ilden. Et køkkenkomfur kan desuden være forsynet med både en bageovn og en vandtank. Køkkenkomfurerne er udført i støbejern, og visse er forsynede med dekorerede kakler.

Køkkenkomfurer i de finere bygninger, som f.eks. herregårde og slotte, kan være meget store og komplicerede, med indbyggede bageovne og mange funktioner. Der er relativt få bevarede støbejernskomfurer generelt i de fredede bygninger.

OVERFLADEBEHANDLING AF SKORSTENSPIBER

Skorstenspiber er typisk pudset eller filtset og derefter enten kalket eller malet. Farvesætningen af en skorstenspipe har en selvstændig karakter og er typisk ikke den samme som facadernes farvesætning. Skorstenspiiben har en særligt udsat position og et dermed følgende hårdt slid fra vind og vejr men også fra røgens varme og affaldsstoffer. Derfor står den på de ældre bygninger kun sjældent i blank mur.

TYPISE SKADER

Typiske skader i skorstene omfatter nedbrudte sten og fuger, skadede inddækninger og løbesod. Nedbrudte sten og fuger skyldes typisk det hårde slid fra vejr, temperaturforskelle og røgens skadelige stoffer. Særligt skorstenspiibens udmunding nedbrydes forholdsvist hurtigt. Skadede inddækninger omkring tagfladens skæring med skorstenspiiben kan skyldes en utæt samling eller forvitring af materialet. Løbesod skyldes lav røgtemperatur og fyrring med fugtig brænde. Særligt skorstene mod gavlen er udsat for løbesod, der viser sig ved sortbrune skjolder på skorstenens yderside. Løbesod nedbryder mørtlens sammenhængskraft og medfører over tid, at skorstenen må ommures.

RESTAURERING AF EN SKORSTEN

En restaurering af en skorsten omfatter omfugning og udskiftning af mursten. Omfugning, udskiftning af mursten og overfladebehandling af murværk er beskrevet i de faglige retningslinjer om murværk.

OMMURING OG RETABLERING AF EN SKORSTEN

Der findes tilfælde, hvor man kan være nødt til at ommure eller retablere hele eller dele af en skorsten. Det kan være i tilfælde, hvor skorstenspiiben er repareret så mange gange, at stenene er udskredne og har dårlig forbindelse til hinanden. Dele af skorstenen kan også være så nedbrudt, at en reparation udskifter så meget materiale, at der reelt er tale om en ommuring. Man kan også have behov for at retablere en skorsten, hvor den af forskellige årsager er blevet fjernet helt.

Hvis den eksisterende pibe er oprindelig eller traditionelt udformet, bør den opmåles inden nedtagning. Derved kan den ommurede skorsten udformes som en kopi af den eksisterende. Hvor den eksisterende skorsten har en nyere udformning, eller skorstenen er forsvundet, kan man bruge gamle tegninger

ORDFORKLARING

Filtsning er en overfladebehandling af murværk, hvor overfladen vandskures, så murstenene kan anes gennem pudslaget.

eller fotografier til at bestemme den nye skorstens udformning. Hvis der ikke findes hverken tegninger eller fotografier, kan udformningen basere sig på bygningens arkitektur, stil og tradition.

Ved en ommuring/reablering vil man af tekniske årsager typisk benytte nye sten af en høj kvalitet og en cementholdig mørtel.

RESTAURERING AF OVNE OG STØBEJERNSKOMFURER

Restaurering af ovne og støbejernskomfurer udføres af en specialiseret ovnsætter.

6

PRINCIPIELLE AFGØRELSE OG UDTALELSE

I dette kapitel henviser vi til principielle klageafgørelser truffet af Kulturministeriets departement og udtalelser fra Det Særlige Bygningssyn, der danner præcedens for vores generelle praksis.

AFGØRELSE FRA KLAGEINSTANS

Der henvises til Kulturministeriets departements afgørelse i klagesag vedrørende:

Kulturministeriets departement har omgjort Slots- og Kulturstyrelsens afslag på nedrivning af skorsten i varmekædet i et modernistisk byggeri. Kulturministeriet begrundede omgørelsen i faglig rådgivers udtalelse om, at bygningen har et horisontalt motiv, og at skorstenen ikke har indgået i dette, og at den derfor ikke er et væsentligt arkitektonisk element. Desuden lægges vægt på, at skorstenen ikke er nævnt i det ellers omfattende fredningsforslag, fremlagt for Det Særlige Bygningssyn, og konkluderer deraf, at skorstenen ikke er en del af byggeriets fredningsværdier.

UDTALELSE FRA DET SÆRLIGE BYGNINGSSYN

Indholdet af disse faglige retningslinjer er forelagt Det Særlige Bygningssyn den 5. november 2020.

Der foreligger ikke generelle udtalelser om sager vedr. skorstene og ildsteder fra Det Særlige Bygningssyn.

7

EKSEMPLER PÅ BETINGELSER

Ifølge bygningsfredningslovens § 10, stk. 2 kan en tilladelse gøres betinget af gennemførelse af foranstaltninger, som ikke fremgår af ansøgningen. Derfor kan der i en tilladelse til bygningsarbejder være stillet betingelser, som skal opfyldes, for at tilladelsen er gældende.

Nedenstående er *eksempler* på betingelser, som *kan* forekomme i en afgørelse, hvis Slots- og Kulturstyrelsen i den konkrete sag har vurderet, at det er nødvendigt for at opretholde fredningsværdierne i den fredede bygning.

RESTAURERING, OMMURING OG RETABLERING AF SKORSTEN

- Forbandt, udkragning og gesims skal være som [vælg: eksisterende eller oprindeligt].
 - Skorstenspiben skal overfladebehandles i samme farve som eksisterende.
-

8

KILDER

Benzon, G. (1980). *Gamle ovne i Danmark*. Odense: Realkredit Danmark.

Benzon, G. (1982). *Gamle danske kaminer*. Odense: Realkredit Danmark.

Gorm Benzon. (2001). *Danske bygningsudtryk*. Odense: Foreningen Real Danmark.

Topsøe-Jensen, L. (2012). *Skorstene og ildsteder*. København: Slots- og Kulturstyrelsen, Kulturministeriet.

Udskiftning af skorstenspiber (2013). [Film]. byggefilm.dk. Hentet 26. november 2019 fra <https://www.byggefilm.dk/Pages/MovieDetail.aspx?MovieID={DF183853-F220-4B2D-A69E-11247A34697C}>

9

LÆSEVEJLEDNING

BAGGRUND OG HENSIGT

Slots- og Kulturstyrelsen har i perioden 2018-2020 udarbejdet en række faglige retningslinjer for vores myndighedsbehandling af ansøgninger om bygningsarbejder i de fredede bygninger.

Retningslinjerne bidrager til at belyse Slots- og Kulturstyrelsens forvaltning af bygningsfredningsloven for offentligheden.

Formålet med formidlingen af de faglige retningslinjer er, at hjælpe bygningsejere og rådgivere til at fremsende en fyldestgørende ansøgning og samtidig give indsigt i styrelsens sagsbehandling.

De faglige retningslinjer er opdelt i kategorier, der omfatter forskellige bygningsdele, materialer og installationer.

INTRODUKTION TIL KATEGORISERINGEN

De faglige retningslinjer kan læses i sammenhæng med hinanden, da de fleste byggesager typisk omfatter bygningsarbejder, der berører flere forskellige emner.

Retningslinjerne kan også læses i sammenhæng med Slots- og Kulturstyrelsens informationsblade om bygningsbevaring. De enkelte faglige retningslinjer er nummererede, og disse numre svarer til nummereringen af informationsbladene.

INTRODUKTION TIL TEKSTENS INDHOLD

De faglige retningslinjer består af en række kapitler. Grå bokse i brødteksten indeholder eksempler i tegning. Farvet tekst i brødteksten indeholder korte beskrivelser af hhv. fredningsværdier og signifikans, opmærksomhedspunkter i sagsbehandlingen og eksempler på betingelser, man kan finde i en afgørelse. Informationer i marginen understøtter brødteksten, og her finder man ordforklaringer, billedtekster og henvisninger.

HENVISNING
Find Slots- og
Kulturstyrelsens
informationsblade på
slks.dk

SÅDAN LÆSES KAPITLERNE

Kapitel 1. Introduktion

Generel introduktion til de enkelte faglige retningslinjer.

Kapitel 2. Slots- og Kulturstyrelsens praksis

Beskrivelse af Slots- og Kulturstyrelsens nuværende praksis. Praksis revideres løbende på baggrund af principielle afgørelser og erfaringer samt udtalelser fra Det Særlige Bygningssyn. Endvidere indeholder kapitlet information om støttemuligheder.

Kapitel 3. Ansøgningens indhold

Beskrivelse af, hvilket materiale en ansøgning typisk skal indeholde for at sagen er tilstrækkeligt oplyst og kan behandles.

Kapitel 4. Sagsbehandlingen

Beskrivelse af en række parametre som Slots- og Kulturstyrelsen vurderer og opvejer i den enkelte sag, inden der træffes en afgørelse.

Kapitlet fungerer således som et sagsbehandlingsværktøj for styrelsens medarbejdere og som en ressource, der kan give ansøgere, ejere og rådgivere indblik i, hvad Slots- og Kulturstyrelsen vurderer og lægger vægt på i byggesagsbehandlingen.

Kapitel 5. Faglig baggrundsviden

Introduktion til læseren af væsentlige dele af den faglige baggrundsviden, som ligger til grund for Slots- og Kulturstyrelsens behandling af byggesager.

Kapitel 6. Henvisning til principielle afgørelser og udtalelser

Såfremt der foreligger principielle klageafgørelser truffet af Kulturministeriets departement eller udtalelser fra Det Særlige Bygningssyn, der danner præcedens for Slots- og Kulturstyrelsens generelle praksis, fremgår disse af kapitlet. Kapitlet opdateres løbende.

Kapitel 7. Eksempler på betingelser

Liste over eksempler på særlige udførelsesmetoder og materialevalg, som en tilladelse kan være betinget af. Eksemplerne skal ikke forstås som en facitliste, da en afgørelse altid er baseret på en konkret vurdering af den enkelte sag.

Kapitel 8. Kilder

Kildehenvisninger.

SKORSTENE OG ILDSTEDER

Faglige retningslinjer for byggesager om restaurering og retablering af skorstene og ildsteder

December 2020

Publikationen er udarbejdet af Fredede Bygninger, Center for Kulturarv i Slots- og Kulturstyrelsen

Kontakt: bygoplan@slks.dk